

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політичних інститутів та процесів

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інститут парламентаризму

Освітні програми: Політологія

Спеціальності: 052 Політологія

Галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політичних інститутів та процесів
Протокол № 6 від “28” грудня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література
10. Контактна інформація

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Політологія
Викладач (-і)	Міщук Мар'яна Богданівна
Формат дисципліни	Вибіркові дисципліни
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=183&id_cou=2433
Консультації	четвер, 14.00 год. – 15.00 год.

2. Анотація до курсу

Програма курсу спрямована на формування системного мислення, поглиблення знань з «Інституту парламентаризму». Сьогодні цілком очевидно, що політика знаходиться в центрі практично всіх суспільно-політичних тай навіть соціально-економічних перетворень, впливаючи як безпосередньо, так і опосередковано на інтереси всіх людей на земній кулі. Тому при вивченні інституту парламентаризму дуже важливо навчитися аналізувати процеси і явища, виявляти причини, що їх породжують, їх сутність, характерні ознаки та особливості. Від часу набуття незалежності у 1991 р. стратегічну мету розвитку України визначають процеси творення сучасної демократичної держави, формування ефективної політичної моделі, зорієнтованої на сучасні європейські стандарти. Україна стала на шлях розвитку громадянського суспільства, побудови правової держави, беззаперечними та невід'ємними ознаками якої є наявність ефективного парламенту, так як представницька система правління з усіма притаманними їй недоліками безумовно є найважливішою ознакою демократії. Сутнісною ознакою представницького правління є існування різноманітних форм організації інституту парламентаризму, як системи взаємодії держави й суспільства, визнання істотної ролі у здійсненні владних функцій загальнонаціонального постійно діючого представницького органу.

Програма включає відомості, що поглиблюють і доповнюють зміст навчальних предметів з політичної історії, теорії міжнародних відносин, філософії, історії України, вступу до спеціальності, загальної теорії політики тощо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є головні ідеї, концепції та теорії провідних теоретиків політичної думки та науки щодо концептуальних засад парламентаризму, феномен парламенту, закономірності, особливості функціонування представницького органу влади в суспільстві.

Основним завданням вивчення дисципліни є набуття студентами певних умінь і навичок необхідних для формування позиції свідомого громадянина у політичному процесі. Зокрема, через підвищення рівня політичної культури, рівня політичної свідомості, проведення об'єктивного аналізу функціонування політичної системи та її інститутів, а також здійснення оптимального вибору у формуванні напрямків і способів власної політичної активності.

3. Мета та цілі курсу

Мета викладання дисципліни: студент повинен засвоїти весь матеріал з курсу при допомозі поданих викладачем методичних рекомендацій, підготовлених семінарських занять, самостійної роботи, індивідуальної роботи, засвоїти важливі проблеми з Інституту парламентаризму, вміти застосовувати набуті знання у майбутній професійній і громадській діяльності. Метою є також ґрунтовне вивчення студентами політичних концепцій парламентаризму теоретиків світової й , зокрема, української суспільно-політичної думки, типів парламентів, особливостей організаційної структури та функціонування представницьких органів влади, парламентської та депутатської етики.

Завдання: ознайомити студентів з основами інституту парламентаризму.

4. Компетентності

Інтегальна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у політичній сфері суспільства, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій політичної науки.

Загальні компетенції:

ЗК01 Знання предметної області.

ЗК03 Здатність критично осмислювати політичну дійсність.

ЗК06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК07. Здатність аналізувати моральні засади функціонування парламентаризму

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СКО1 Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СКО2. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування ідей класиків парламентаризму.

СКО3. Здатність описувати, пояснювати політичні процеси на основі функціонування парламентаризму як форми народного представництва.

СКО4. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології у фаховій діяльності:

СКО5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СКО6. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому національному, європейському та глобальному рівні.

СК08. Здатність виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень

5. Результати навчання

Студенти повинні:

РН01 Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійно' діяльності.

РН03. Вміти критично мислити у сфері політологічної діяльності.

РН04. Мати навички професійної комунікації, широко використовуючи понятійно-категоріальний апарат політичної науки.

РН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у політологічній діяльності.

РН07. Розум'яти істор'ю, закономірності та етапи генези інституту парламентаризму.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично- дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування ідей теоретиків парламентаризму.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, суспільно-політичних, національно-культурних та ідеологічних контекстах.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів (зокрема, депутатів) та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН13, Вміти аналізувати публічну політику на місцевому національному, європейському та глобальному рівні .

РН14. Застосовувати теорії класиків парламентаризму у професійній діяльності.

РН15. Виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

РН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень.

Після завершення вивчення курсу політології студенти повинні знати:

- передумови зародження парламентаризму;
- особливості розвитку парламенту в конкретний історичний період;
- ідеї, концепції теоретиків концепцій парламентаризму;
- особливості функціонування представницьких органів влади на українських землях, залежно від історичного періоду;
- типи парламентів;
- структуру Верховної Ради Україн;
- повноваження та статус депутатів;
- сучасний стан українського парламентаризму;

- взаємозв'язок парламентарської етики з їхнім національним характером.

На основі курсу студенти повинні вміти:

- орієнтуватись в розмаїтті концепцій парламентаризму, політичних поглядів на сутність паламенту в тісному взаємозв'язку з практикою державотворення в Україні;
- науково осмислювати сутність сучасної політичної боротьби різноманітного спектру партій, рухів та об'єднань та вміти свідомо визначити своє місце в суспільстві;
- усвідомити місце політики в цілому і інституту парламентаризму, зокрема, як специфічного явища суспільного життя в контексті інших соціальних явищ та процесів, економіки, релігії, науки, культури, освіти;
- пояснити характер функціонування парламенту в умовах переходу від тоталітарної до демократичної політичної системи, до громадянського суспільства та правової держави через аналіз провідних політичних ідей українських теоретиків;
- пояснити особливості різноманітних типів парламентарів у світі.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	56

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
7-й семестр	052 Політологія	IV курс	Нормативний

Тематика курсу

Тема	Форма заняття	Завдання, год.
Тема 1. ІНСТИТУТ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ ЯК НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА.	лекція, 2 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год.
Тема 2. ГЕНЕЗА ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	Лекційне заняття, 2 год; семінарське заняття, 4 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття

		<p>Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 4 год.</p> <p>Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Парламентські інституції в період Античності. 2. Кортеси Іспанії. 3. Генеральні штати — вища дорадча представницька рада в Королівстві Франція між 1337 та 1789 роками. 4. Велика королівська рада Англії. <p>2 год.</p>
Тема 3. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ.	лекція, 2 год. семінарське заняття, 4 год.	<p>Підготовка конспекту лекційного заняття, 2 год.</p> <p>Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 4 год.</p> <p>Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Парламент Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії: 2. Парламент Федеративної Республіки Німеччини: 3. Конгрес Сполучених Штатів Америки: 4. Парламент Франції. <p>4 год</p>
Тема 4. ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	лекція, 4 год.	<p>Підготовка конспекту лекційного заняття, 4 год.</p> <p>Опрацювати “ Пакти й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького ”</p>
Тема 5. ТИПИ ПАРЛАМЕНТІВ.	Лекційне заняття, 2 год.; семінарське заняття, 2 год.	<p>Підготовка конспекту лекційного заняття</p> <p>Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год.;</p> <p>Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Однопалатні парламенти. 2. Переваги і недоліки двопалатності.

		4 год
Тема 6. СТРУКТУРА ПАРЛАМЕНТІВ.	Лекція, 2 год.; семінарське заняття, 2 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 4 год. Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год.; Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Керівні органи парламенту. 2. Постійні комітети (комісії) парламенту. 3. Спеціалізовані комітети (комісії). 4 год.
Тема 7. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ .	семінарське заняття, 4 год.	Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 4 год.; Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Функції та повноваження Верховної Ради України. 2. Прямий та непрямий спосіб лобювання. 3. Політичне лобювання в Україні. 4. “ Процедура формування складу постійних і спеціальних комітетів (комісій) 4 год
Тема 8. ФУНКЦІЇ ПАРЛАМЕНТУ	лекція, 2 год.	Підготовка конспекту лекційного заняття, 4 год. Опрацювати “Англійську систему трьох читань” та “Французьку систему комісій (комітетів)”.
Тема 9. ПАРЛАМЕНТСЬКА КУЛЬТУРА ТА ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА. ПЛАН 1. Сутність поняття «парламентська культура».	Семінарське заняття, 2 год.	Підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год.; Підготовка індивідуального завдання – реферат на тему: 1. Моделі регулювання етичних норм поведінки парламентарів.. 2. Культура дебатів.

2. Парламентська етика. 3. Парламентська мова та культура дебатів.		3. Депутатська дисципліна. 4 год.
---	--	--------------------------------------

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу

Курс “Інститут парламентаризму” завершується екзаменом.
Впродовж другого семестру здійснюються 4 форми контролю за навчанням студентів: 1) поточний контроль; 2) контрольна робота; 3) написання реферативної роботи; 4) тест. Завершується курс екзаменом.
Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить:

Поточний контроль	Тест	Контрольна робота	Реферативна робота	Екзамен	Всього
10 балів	10 балів	20 балів	10 балів	50 балів	100 балів

Поточний контроль знань

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за роботу на семінарських заняттях становить 10 балів. Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. Робота кожного студента на семінарських заняттях може бути оцінена від 1 до 5 балів. Пропущене з поважних причин заняття студент може “відпрацювати” у формі написання і захисту реферату на визначену викладачем тему.

Контрольна робота

Впродовж роботи над вивченням нормативного курсу передбачено проведення 2 контрольних робіт. За кожен із контрольних робіт (по 4 завдання, кожне із яких оцінюється по 5 балів) студент може одержати максимально 20 балів. Написання контрольної роботи є обов’язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку.

Індивідуальна робота студентів

Вивчення курсу здійснюється, крім лекційних та семінарських занять, у таких формах самостійної роботи студентів:

- самостійна робота з політологічною літературою, конспектування першоджерел;

- підготовка реферативних повідомлень згідно тем, які включені до вивчення курсом та їх захист;
- розв'язування тестів;
- складання словника, порівняльних таблиць та схем;

Індивідуальна робота студентів оцінюється максимально 10 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Курс “Інститут парламентаризму” завершується екзаменом, який виставляється шляхом простого підрахунку балів отриманих за виконання завдань та здачі екзамену Для того, щоб одержати екзамен студентам необхідно виконати всі види робіт і набрати не менше 50 балів.

Підсумковий контроль – екзамен

Вимоги до письмової роботи

Індивідуальні завдання

Крім теоретичних знань студент повинен вміти застосовувати отримані знання у наукових дослідженнях фундаментального та прикладного характеру з використанням сучасних інформаційних технологій.

Загальні вимоги:

- чіткість та логічна послідовність викладення матеріалу;
- переконливість аргументації;
- стислість і точність формулювань, які виключають можливість неоднозначного тлумачення;

	<ul style="list-style-type: none"> • конкретність викладення результатів дослідження; [детальніше дивимось за посиланням: http://www.itm.dp.ua/docs/Referat.doc]
Семінарські заняття	Тема 1 ГЕНЕЗА ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ (4 год.)
	Тема 2. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ (4 год.)
	Тема 3. ТИПИ ПАРЛАМЕНТІВ. (2 год.)
	Тема 4. СТРУКТУРА ПАРЛАМЕНТІВ. (2 год.).
	Тема 5. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ . (4 год.).
	Тема 6. ПАРЛАМЕНТСЬКА КУЛЬТУРА ТА ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА. (2 год.)
8. Політика курсу	
<p>Політика курсу «Інститут парламентаризму» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань (https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/). За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 14.00 год. – 15.00 год. Дотримання академічної доброчесності (Академічна доброчесність – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (pnu.edu.ua) https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагиату/)</p>	
9. Рекомендована література	
<p>Тема 1. ІНСТИТУТ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ ЯК НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Горлач М. І. Політологія : наука про політику / М. І. Горлач, В. Г. Кремень. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 840 с. 2.. Дробінка І. Г. Політологія : навч. посіб. / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 292 с. 3. Погорілий Д. Є. Політологія: 100 питань — 100 відповідей : навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Погорілий Д. Є. — К. : ІНКІС, 2008. — 232 с. 4. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія: Конспект лекцій. Навч. посібн. Для студентів вищих закладів освіти України. — К., 1999. 5. Політологічний енциклопедичний словник / Упор. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Генеза, 2004. — 736 с. 6. Політологія : підручник / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка ; видання 3-є, перероблене, доповнене. — К. : Академія, 2010. — 568 с. 7. Політологія : навч. посібник / за ред. М. П. Гетьманчук. — К. : Знання, 2011. — 415 с. 8. Політична енциклопедія / ред. кол. Ю. Левенець і Ю. Шаповал. — К. : Парламентське вид-во, 2011. — 808 с. 9. Рутар С. Політологія : навч. посіб. для студентів денної та заочної форм навчання / Рутар С., Прокіп А., Кендус О. — Львів : ЛКА, 2010. — 152 с. 10 Шляхтун П. П. Політологія: теорія та історія політичної науки / П. П. Шляхтун. — К. : Центр уч. літ-ри, 2010. — 500 с. 	
Тема 2. ГЕНЕЗА ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	

1. Барабаш Ю.Г Парламентаризм в системі демократичних цінностей сучасного суспільства / Ю. Г. Барабаш // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2004. - № 4. - С. 47-51. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2004_4_8
2. Георгіца А. З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії і практики / А.З. Георгіца. — Чернівці, 1998. — 484 с.
3. Денисов В. Методологія сучасного парламентаризму / В.Денисов // Генеза. — 1998. — № 1-2. — С. 180-187.
4. Мироненко Є. Політологічний аналіз теорії дослідження парламентаризму: умови розвитку в сучасній Україні / Є. Мироненко // Персонал. - 2007. - № 6.
5. Політична енциклопедія. / Редкол.: Ю.Левенець (голова),
6. Ю.Шаповал (заст.голови) та ін.. - К.: Парламентське вид-во, 2011.-808 с.
7. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд.: В. П. Горба-тенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка.-К.: Генеза, 2004.
8. Словська І. Є. Парламентаризм: поняття та ознаки / І. Є. Словська // Право і суспільство. - 2011. - № 2. - С. 78-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_2_17
9. Шаповал В., Феномен парламенту. Спроба наукового тлумачення дефініції / В.Шаповал, Журавльова Г. // Віче. - 2000. - №2. - С.12-17.
10. Шемшученко Ю. С. Теоретичні засади розвитку українського парламентаризму / Ю.С.Шемшученко // Право України. - 1998. - № 1.
11. Шварцева М.І. Становлення та розвиток Європейського парламентаризму / М. І. Шварцева // Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2013. - № 26. - С. 601-606. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2013_26_82
12. Яровой Т., Гулевата Н. Парламентаризм як засіб розвитку демократії//Віче.- 2010. -№10. - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2018/>

Тема 3. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ.

1. Адамс Д. Розважливі конституції Америки / Дж.Адамс. // Консерватизм: Антологія. – К., 1998. – С. 494–504.
2. Бентам И. Принципы законодательства. О влиянии условий времени и места на законодательство.Руководство по политической экономии./Иеремия Бентам. – М.: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2012. – 144 с.
3. Гегель Г.В.Ф. Философия права. Пер. с нем.: Ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсесянц; Авт. вступ. ст. и примеч. В.С. Нерсесянц. - М.: Мысль, 1990. - 524 с.
4. Даль Р. Демократия и ее критики / Р. Даль. - М. : РОССПЭН, 2003. - 576 с.
5. Джефферсон Т. Автобиография; Заметки о штате Виргиния // [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/D/DJEFFERSON_Tomas/_Djefferson_T..html
6. Кирилюк Ф. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби. Навч. посібник./ Федір. Кирилюк. – К.: Центр учбової літератури, 2008 – 414 с. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://p-for.com/book_325_glava_23_1_IMMANUİL_KANT:_MORAL,_PRA.html
7. Конституційне право зарубіжних країн / За заг. ред. д. ю. н., проф. А. В. Малько. - М.: Норма,. - 320 с. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://studme.com.ua/103102084435/pravo/parlament_velikobritanii_vnutrennyaya_organizatsiya_polnomochiya.htm#91
8. Локк Д. Два трактати про врядування./ Джон Локк. -К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2001. – 265 с.
9. Мілль Дж. Представницьке врядування / Дж.Міль // Демократія: Антологія. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 417-432.
10. Монтеск'є Ш.-Л. Про розподіл влади / Ш.-Л. Монтеск'є // Демократія: Антологія. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 373-377.

11. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. — К.: Основи, 1995. — 759 с.
12. Себайн Дж. Історія політичної думки / Дж. Себайн, Т. Торсон. - К. : Основи, 1997. - 838 с.
13. Alexander Hamilton - Political Scientist, Government Official, Journalist // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biography.com/people/alexander-hamilton-9326481>
14. Kyle Chris R., Peacey Jason Parliament at Work: Parliamentary Committees, Political Power, and Public Access in Early Modern England, Martlesham:Boydell Press, 2002 - 190 p.
15. The Constitution of the United States//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://constitutionus.com/>
16. The Third US President - Thomas Jefferson // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sheppardsoftware.com/History/presidents/Presidents_3_Jefferson.htm
17. The two-House system // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parliament.uk/about/how/role/system/>

Тема 4. ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

1. Вивід прав України, Збірник документів і матеріалів. — Львів, 1991.
2. Кресіна І., Кресін О. Гетьман П.Орлик і його Конституція. — К., 1993.
3. Липинський В. Україна на переломі... // Укр.іст. журн. – 1992. – № 2, 4.
4. Мицик Ю. Політичні концепції Богдана Хмельницького: деякі аспекти реалізації // Доба Богдана Хмельницького (до 400 річчя від дня народження великого гетьмана). Збірник наукових праць.-К., 1995.
5. Нагорна Л.П. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії. — К., 1998.
6. Наливайко Д. С. Козацька християнська республіка. — К., 1992.
7. Пакти й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького // Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Історія української конституції. К., 1993.
8. Прицак О. П. Орлик, його Конституція і бачення проблеми тогочасної України // Дзвін. — 1990. — № 2.
9. Степанков В.С. Проблема становлення монархічної форми правління Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.)//Укр. Іст. Журн. -1995. - № 4.
10. Шевчук В. Козацька держава. Етюди до історії українського державотворення. – К., 1995.

Тема 5. ТИПИ ПАРЛАМЕНТІВ.

1. Асланян Г. Британський парламент: історія і сучасність [Електронний ресурс] / Габріел Асланян // Часопис Парламент. – 2001.-№ 6. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.parliament.org.ua/index.php?action=magazine&id=9&ar_id=99&iar_id=47&as=2.
2. Бруслин О. Ю. Виникнення та склад палати лордів Британського парламенту /О. Ю. Бруслик // Форум права. — 2014. — № 3. — С. 35—41 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.uk/j-pdf/FPindex.htm_2014_3_8.pdf
3. Грובהва В. П. Парламентаризм Німеччини: становлення, розвиток, історико-правовий досвід : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Грובהва Вікторія Павлівна ; Національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2005. - 19 с//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mydisser.com/en/catalog/view/6/343/2904.html>
4. Марадик Н. Особливості функціонування інституту парламентаризму у Великобританії / Н.Марадик. // Грані . – 2012. –№ 8 (88). – .133-136.
5. Нойманн О. Німецький Бундесрат: особливості формування і повноваження/Олена Нойманн//Політичний менеджмент. – 2009. - №.2.- С.155-162.
6. Офіційний сайт парламенту Великобританії: <http://www.parliament.uk/>
7. Теорія парламентаризму: Навчальний посібник / М.А.Бучин, У.В. Ільницька, Л.О. Кучма, Я.Б. Турчин. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011.

392 с.; Нац. ун-т “Львів. Політехніка”. – 2011. – 388 с.

8. Шевченко Т.А. Політична система США / Т.А.Шевченко//Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. - 2005. - № 3. - С. 377-380.
9. The two-House system // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parliament.uk/about/how/role/system/>

Тема 6. СТРУКТУРА ПАРЛАМЕНТІВ.

1. Вархов Г.В. Структура, повноваження та особливості діяльності Євро-пейського парламенту / Г.В. Вархов // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. - 2014. - № 3. - С. 82-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_2014_3_10.
2. Вархов Г. В. Особливості партійної структури Європейського парламенту / Г. В. Вархов // Панорама політологічних студій. - 2015. - Вип. 13. - С. 164-169. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2015_13_24.
3. Власенко Т. Т. Партійна структура українського парламенту: тенденції розвитку / Т. Т. Власенко // Сучасне суспільство. - 2014. - Вип. 2. - С. 14-22. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2014_2_4.
4. Гецадзе М. Організаційно-правова структура парламентських органів європейських міжнародних організацій / М. Гецадзе // Наукові праці МАУП. - 2012. - Вип. 4. - С. 52-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmaup_2012_4_11.
5. Гудзь Т. І. Відображення інтересів земель Федеративної Республіки Німеччини в структурі федерального парламенту / Т. І. Гудзь // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2001. - Вип. 16. - С. 295-299. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2001_16_60.
6. Кулик В. Г. Структурні умови формування порядку денного освітньої політики під час парламентських виборів в Україні (1998–2014 рр.) / В. Г. Кулик // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Політологія. - 2016. - Т. 273, Вип. 261. - С. 90-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2016_273_261_19.
7. Марцеляк О. В. Комітети Верховної Ради України: система, структура та роль у здійсненні основних функцій парламенту / О. В. Марцеляк // Право і Безпека. - 2005. - Т. 4, № 4. - С. 7-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2005_4_4_4.
8. Музиченко Г. Роль жінок в гармонізації політичного процесу: порівняльний аналіз країн ЄС-28 та пострадянського простору / Г. Музиченко, О. Довиденко // Науковий вісник. - 2014. - № 1. - С. 191-203. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2014_1_19.
9. Павлішина Л. Ф. Особливості структури та повноважень Імператорського парламенту Японії / Л. Ф. Павлішина // Східний світ. - 2007. - № 2. - С. 108-116. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/SkhS_2007_2_12.
10. Француз-Яковець Т. А. Передумови формування двопалатної структури парламенту в європейських унітарних державах / Т. А. Француз-Яковець // Право і суспільство. - 2012. - № 1. - С. 89-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_1_22.
11. Француз-Яковець Т. А. Сучасні двопалатні парламенти та особливості їх внутрішньої структури / Т. А. Француз-Яковець // Правова держава. - 2013. - Вип. 24. - С. 178-185. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2013_24_27.

Тема 7. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ .

1. Закон "Про Регламент Верховної Ради України"//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
2. Закон "Про статус народного депутата України"//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>
3. Конституція України//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Древаль Ю. Парламентаризм у політичній системі України (політико-правовий аналіз). /Ю.Д.Древаль. – Х.: Вид-во нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 280 с.
5. Журавльова Г.С. Конституційні засади становлення і розвитку парламентаризму в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 [Електронний ресурс] /

- Г.С. Журавльова; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 1999. –19 с. –укр.
6. Журавський В. С. Розвиток українського парламентаризму в ХХ ст. (1917–1991 рр.) / В.С.Журавський // Законодавство України: проблеми вдосконалення: Зб. наук. праць. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2001. – С. 78–93.
 7. Журавський В.С. Теоретичні та організаційно-правові проблеми становлення і розвитку українського парламентаризму: Автореф. дис. д-ра юрид. наук. / В.С.Журавський // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referatu.net.ua/newreferats/7569/183643>
 8. Журавський В. Український парламентаризм на сучасному етапі: Теоретико-правовий аспект: Моногр./ В.Журавський. – К., 2001. – 248 с.
 9. Звіркowska В.А. Український парламентаризм: проблеми становлення і розвитку (політологічний аналіз). – Автореф. дис.к.політ. н. спец. 23.00.02 / В.А.Звіркowska.– К., 2002. – 30 с. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://referatu.net.ua/referats/7569/148575>
 10. Кислий П. Становлення парламентаризму в Україні: на тлі світового досвіду / П. Кислий, Ч. Вайз. – К. : Абрис, 2000. – 414 с.
 11. Основи вітчизняного парламентаризму: підруч. для студ. О-75 вищ. навч. закл. : у 2 т. / за заг. ред. В. А. Гошовської ; уклад. : Н. Б. Ларіна та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – 408 с.
 12. Парламентаризм та парламентська діяльність: словник-довідник / за заг. ред. д-ра політ. наук, проф. В. А. Гошовської. - К. : НАДУ, 2010. - 352 с.
 13. Погорілко В., Ставнійчук М., Федоренко Г. Український парламентаризм // Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / За ред. Ю.С. Шемшученко – К., 2001. – С.86-92.
 14. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю.Левенець (голова), Ю.Шаповал (заст. голови) та ін.. - К.: Парламентське вид-во, 2011. – 808 с.
 15. Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності. –К.: Ника-Центр, 2008. – 988 с.
 16. Політичний режим і народовладдя в Україні: політологічний аналіз: [Монографія] / За ред. проф. Ф.М.Рудича. – К.: ІПіЕНД ім.І.Ф.Кураса НАН України, 2011. – 456 с.
 17. Політологічний енциклопедичний словник. – К., 1997. – 385 с.
 18. Результати виборів до Ради оприлюднено офіційно// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/12/7043958>
 19. Рябов С. Бікамералізм без федералізму. До питання про доцільність двопалатного парламенту в Україні // Людина і політика. - 2001. - № 1. - С. 32 – 43.
 20. Теорія парламентаризму: Навчальний посібник / М.А.Бучин, У.В. Ільницька, Л.О. Кучма, Я.Б. Турчин. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 392 с.; Нац. ун-т “Львів. Політехніка”. – 2011. – 388 с.

Тема 8. ФУНКЦІ ПАРЛАМЕНТУ.

1. Зозуля О. І. Сутність організаційної функції парламентських комітетів та її роль у реалізації номінаційної функції Верховної Ради України / О. І. Зозуля // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. - 2018. - Т. 29(68), № 4. - С. 13-18. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2018_29\(68\)_4_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2018_29(68)_4_5).
2. Колюх В. Бюджетно-фінансова функція в системі контрольних повноважень парламенту (міжнародна практика та українські реалії) / В. Колюх // Віче. - 2015. - № 13. - С. 30-34. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_13_18.
3. Марцеляк О. В. Комітети Верховної Ради України: система, структура та роль у здійсненні основних функцій парламенту / О. В. Марцеляк // Право і Безпека. - 2005. - Т. 4, № 4. - С. 7-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2005_4_4_4.
4. Матвеева Л. О. Виконання контрольної функції в умовах президентсько-парламентської республіки: тенденції та ризики для української держави / Л. О. Матвеева // Держава та регіони. Сер. : Державне управління. - 2013. - № 1. - С. 29-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drdu_2013_1_8.
5. Матвеева Л. О. Нормативно-правове забезпечення виконання Парламентом України контролюючої функції / Л. О. Матвеева // Теорія та практика державного управління. - 2012. - Вип. 2. - С. 118-124. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2012_2_19.

6. Нечипоренко Ю. В. Законодавча та установча функції парламенту Польщі: ефективність виконання / Ю. В. Нечипоренко // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса]. - 2013. - Вип. 1. - С. 363-376. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nziplend_2013_1_27
7. Попович Л. В. Функції Європейського парламенту як інституту управління аграрним сектором економіки ЄС / Л. В. Попович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2015. - Вип. 30(2). - С. 61-64. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_30\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_30(2)_17).
8. Пустовіт Ж. М. Поняття, сутність та зміст функцій Верховної Ради України / Ж. М. Пустовіт // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2012. - № 11. - С. 18-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmj_2012_11_5.
9. Рудик А. Запровадження контрольної функції парламенту як складова політичної модернізації колишніх монархій азії та африки / А. Рудик // Studia politologica Ucraino-Polona. - 2017. - Вип. 7. - С. 221-229. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spur_2017_7_24
10. Словська І. Депутатський запит як форма реалізації контрольної функції парламенту (за законодавством України) / І. Є. Словська // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2011. - № 4. - С. 53-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_2011_4_14
11. Сорока С. В. Сутність та моделі взаємодії уряду і парламенту в процесі реалізації законодавчої функції державного управління / С. В. Сорока // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Державне управління. - 2012. - Т. 186, Вип. 174. - С. 23-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2012_186_174_6

Тема 9. ПАРЛАМЕНТСЬКА КУЛЬТУРА ТА ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА.

1. Закон України «Про статус народного депутата України» від 17.11.1992 № 2790-ХІІ [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2014 № 1861-VI [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Наказ Головного управління державної служби України «Про затвердження Загальних правил поведінки державного службовця» від 04.08.2014 № 214 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект) Монографія / Ю.Г.Барабаш. - Х.: 2004. - 197 с.
5. Біла Л.Р. Щодо визначення поняття та змісту правового статусу державного службовця // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. - Т. 6. - Одеса: Юрид. л-ра, 2007. - С. 131-140.
6. Вагіна О. М. Етичні засади політики та перспективи розвитку політичної етики [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2015_45/Gileya45/P14_doc.pdf.
7. Вагіна О. Парламентська етика як різновид професійної політичної етики / О.Вагіна. // Сучасна українська політика.- К.: Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2012. - Вип.26. - 384 с.
8. Василевська Т. Етичні аспекти реформування системи державної служби [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik7/fail/vasylevska.pdf>.
9. Древаль Ю.Д. Політична культура як базовий неінституціональний чинник парламентаризму // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. - Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2014. - Вип. 4 (31). - 468 с. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2014_4/index.html.
10. Колесник К. Особливості парламентської етики в Україні // Право України. - 2004. - № 6. - С. 84-85.
11. Ломжець Ю.В. Формування інституту парламентської етики: зарубіжний і вітчизняний досвід [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://conference.nuos.edu.ua/catalog/lectureDetail?conferenceId=2608&lectureId=12392>.

12. Медведева Л.М. Правові основи регулювання парламентської етики в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Medvedeva.pdf.
13. Павленко І. Проблема забезпечення правопорядку у парламенті та дисципліни представників депутатського корпусу: вітчизняна та зарубіжна практика [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/September09/16.htm>.
14. Парламентська етика: порівняльний аналіз. Національний демократичний інститут міжнародних відносин. [Legislative Research Series / National Democratic Institute for International Affairs]. Переклад Московського представництва Національного демократичного інституту міжнародних відносин. М., 2000. С. 43-52.
15. Пауер Г. Посібник із парламентської етики і поведінки: довідник для парламентаріїв / Всесвітня цільова група з парламентської етики - 11 с.
16. Погорелова А. Культура парламентаризму — культура демократії / А.Погорелова // Віче. — 2003. — № 4. — С. 17-19.
17. Погорелова А. Культура парламентаризму - масштабне інтелектуальне завдання держави і суспільства [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/500/>.
18. Погорелова А. Культура парламентаризму — культура демократії / А.Погорелова // Віче. — 2003. — № 4. — С. 17-19.
19. Проект Постанови про Кодекс доброчесної поведінки народних депутатів України № 4827 від 15.07.2013 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=35847.
20. Almond G. The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations / G. Almond., S. Verba. - Princeton: Princeton Univ. Press, 1963. - 563 p.

10. Контактна інформація

Міщук Маряна Богданівна – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних інститутів та процесів (м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, каб. 714)

Телефон - 0970878570

Е-mail викладача: mariana.mishchuk@pnu.edu.ua

Викладач

Міщук М.Б.